

Voor de film De bende van Oss kreeg het Paleis van Boem een Gouden Kalf.

Poster van de eerste theatervoorstelling met hun muziek, uit 1985.

De 'muziekjes' van Het Paleis van Boem

Het Paleis van Boem timmert aan de weg met muziek en geluidsdecors voor toneel, film, exposities en dans. 'Je hebt wel eens dat je achteraf iets hoort en denkt: hoe hebben we dat nou kunnen doen?' | DOOR: JORG SCHELLEKENS |

Al meer dan vijftintig jaar maken Jaap de Weijer (1959) en Martin Vonk (1959) muziek onder de naam Het Paleis van Boem. Aanvankelijk als slagwerkgroep met een album waarmee ze de bekende podia afreisden. Ze speelden eens op een slag-

werkfestival in één programma met een tablaspeler en nog een andere percussionist 'met haarband en gouden ringen om de armen'. De Weijer: 'Die speelde vrij matig, maar hij keek erbij alsof hij in contact probeerde te komen met zijn overleden voorouders.'

De mensen vonden het prachtig. Toen dachten we: "Wat doen we hier eigenlijk?" Je kunt beter op de achtergrond blijven en je eigen lol uit het opnemen en maken halen.' Dat deden ze. Het leidde tot een carrière die een enorme reeks aan soundtracks heeft opgeleverd voor onder andere theater, film en dans. Het Rotterdamse duo kenmerkt zich door nuchterheid en humor. Hun meermalen bekroonde werk duiden ze steevast aan als 'muziekjes'. Waar bij andere samenwerkingsverbanden de rolverdeling als vanzelf duidelijk wordt, is die bij hen een stuk moeilijker te duiden. De twee maken elkaars betoog naadloos af en lijken het nooit oneens. Waarom de samenwerking al zo lang zo goed functioneert willen ze zelf niet weten, uit angst iets te verliezen door het te benoemen. Als componerend duo begonnen ze letterlijk met twee keyboards tegenover elkaar. 'Je zette de computer op opnemen en dan speelde je allebei tegelijk als een soort pianoduo een half uur lang. Daar haalde je dan later weer leuke ideetjes uit.' Toen ze steeds vaker gevraagd werden en de werkdruk toenam werd het noodzakelijk om het werk op te splitsen. Maar de hechte en organische samenwerking is er nog steeds. 'Vaak komt de één met een idee. En dan denkt de ander: dat is leuk. Maar ik ga de melodie weggooiden en alleen de akkoorden gebruiken. Of ik ga het drie keer zo snel afspelen en er drums bij zetten.'

Romantisch beeld

Hun eerste grote theaterproject was *Merlijn of 't barre land* bij het RO Theater in 1985. Het jaar daarop maakten ze bij hetzelfde gezelschap een eigen productie. Een geplande uitvoering van de *Mahagonny* van Bertolt Brecht en Kurt Weill was uitgevallen omdat de erven Weill zich niet konden vinden in de moderne synthesizerbewerking die door iemand anders van de muziek gemaakt was. Vonk en De Weijer hadden kort daarvoor een project gedaan met stemkunstenaar Cas de Marez en waren van haar onder de indruk. Door het RO Theater werden ze toen gevraagd om in de vrijgekomen periode een voorstelling met haar te maken. De Weijer: 'We zaten met de artistiek leiding van het RO om de tafel om te praten over repetities, licht, enzovoort. Toen vroeg men: hoe vaak willen jullie het dan spelen? Nou, zeiden wij, één keer.' Vonk (*lachend*): 'Dat leek ons zat!' De Weijer: 'Ik heb er altijd moeite mee gehad om steeds weer hetzelfde te herhalen. We hebben dat gedaan met *Macbeth*, toen speelden we live mee.' Vonk: 'Je hebt daar een romantisch beeld van. Je gaat naar een vreemde stad. Zo kom je nog eens

ergens en je wordt bejubeld. (*lacht*) Maar de praktijk is heel anders. Onderweg zie je het donker worden. Je gaat door een achteringang het theater binnen, doet je kunstje. Vervolgens ga je door diezelfde deur weer naar buiten, de bus in.' Beiden studeerden ze

'Hun studio beschouwen ze als de beste speeltuin die je je maar kunt wensen'

slagwerk aan het conservatorium en vinden het nog steeds leuk om partijen zelf in te spelen maar live optredens zien ze alleen nog gebeuren als er iets echt leuks voorbijkomt.

Touwtje trekken

Voor theaterprojecten lezen ze natuurlijk het script en praten ze met regisseurs maar ze zijn niet het type dat veel bij repetities aanwezig is. 'Acteurs doen iets één keer en dan gaan ze er een uur over praten. Wij zijn muzikanten. Die zijn meer van het doen en dan nog een keer doen en nog een keer. Dat is een ander soort energie.' Het liefst zien ze doorlopen of grote blokken scènes in één keer en werken ze tussendoor in hun eigen studio. Martin Vonk over die praktische instelling: 'Je kan natuurlijk uren en avonden doorbomen over wat de muziek zou moeten doen en wat het zou moeten zijn. Maar uiteindelijk kun je het beste gewoon stukjes muziek maken en het er dan over hebben.' 'Het is wel zo dat je soms verbaasd bent hoe anders mensen naar muziek luisteren dan jij zelf', vult De Weijer aan. 'Mensen hebben soms hele andere associaties bij instrumenten of klanken dan je zelf had bedacht.' Hieruit komt ook een van de meerwaarden voort die langdurige samenwerkingsverbanden voor Het Paleis van Boem hebben. 'Met Antoine Uitdehaag hebben we tientallen voorstellingen gedaan en dat is nog steeds een feest. Zo ook met Peter Sonneveld.' Deze regisseurs hebben ze goed leren kennen en dat werkt twee kanten op. 'De ander weet ook van jou aan welk touwtje hij moet trekken om een bepaald resultaat te krijgen. Dat maakt het makkelijker en sneller en je kunt vaak ook verder gaan.'

Dans en film

In de danswereld werkten ze onder andere met het Scapino Ballet en Conny Janssen Danst. 'Dans is weer iets totaal anders dan theater. Dat zit vooral in de tijdsbeleving. Als iemand zegt dat het iets langer ►

Ziek van liefde (Theater Bonheur), regie Peter Solleveld. | FOTO: © BAS CZERWINSKI |

De tijd voorbij (2013), regie Antoine Uitdehaag.

‘Je hebt jezelf ingesteld op “geen romantische muziek” en dan blijkt romantische muziek juist het beste te werken’

mag, dan bedoelen ze bij een dansvoorstelling vaak vijf minuten. Bij toneel is dat eerder vijf seconden. En een danser kan op een kort, repeterend motiefje misschien wel tien minuten mooi dansen. Terwijl dat fragmentje muzikaal misschien totaal oninteressant is.’

Op een gegeven moment kwam ook film op hun pad. Het begon met iemand die ze aanraade hun muziek naar een filmregisseur te sturen. ‘Dat hebben we gedaan en toen zei die regisseur gelijk ‘dat is fantastisch, dat kan ik zo gebruiken’. In 2011 mochten ze een Gouden Kalf in ontvangst nemen voor hun muziek voor *De bende van Oss*. Een andere markante soundtrack was die voor de film *Karakter*, die een Oscar won. Over het veel besproken verschil tussen theater en film willen ze weinig kwijt. Wel over het maakproces dat bij film soms een verrassende wending kan nemen. ‘Soms lees je een script en dan denk je “geweldig”. Je krijgt er een verhaal van een regisseur erbij die het zus en zo wil. Je denkt “fantastisch”. Vervolgens krijg je twee maanden later de film te zien en die is dan totaal anders dan je had gedacht. Je hebt jezelf ingesteld op “vooral geen romantische muziek” en dan blijkt romantische muziek juist het beste te werken. Het gaat zoals het gaat.’

Speeltuín

In hun studio in het Rotterdamse Lloydkwartier hebben ze een enorme uitstalling van akoestische instrumenten tot aan computers met de nieuwste software. ‘Het gaat alleen over hoe het klinkt, verder gebruiken we alles kris kras door elkaar.’ Hun studio beschouwen ze als ‘de beste speeltuin die je je maar kunt wensen’. Qua techniek zagen ze in de loop van hun carrière veel veranderen. Producties voor theater leveren ze tegenwoordig af in Ableton Live of QLab, terwijl ze in het begin nog met banden werk-

ten. ‘En dan maar hopen dat je niet langs een magneet liep,’ zegt Vonk. De Weijer: ‘Dat was een ellende. De stukken moesten van tevoren al in de goede volgorde staan. Als iets korter of langer moest, dan moest je een uur of twee eerder komen om dat ene muziekje er nog tussen te plakken.’ Om twee stukken muziek te mixen waren twee bandrecorders nodig en een ritmische overgang was ondenkbaar vanwege de onnauwkeurigheid van het instarten. Via DAT-recorder, MiniDisc en zelf gebrande cd’s kwamen ze in het tijdperk van digitaal aanleveren via internet. ‘Nu met QLab en Ableton Live is het zo ongelooflijk veel makkelijker werken. Je kunt nu alles programmeren en in lagen opbouwen of afbouwen zoals je wilt. Je kunt iets *loopen* tijdens een voorstelling en doortikken als een changement klaar is. Dat is een zegen.’ Inhoudelijk laten ze zich niet snel beïnvloeden door de techniek: ‘Je gaat geen andere dingen bedenken. Maar je hoeft voor sommige dingen geen oplossing meer te verzinnen. En je kunt veel meer ter plekke in het theater nog oplossen.’

Gevraagd naar favoriete voorstellingen uit hun enorme oeuvre komen er na lang twijfelen eigenlijk geen concrete titels. Niet dat ze weinig favorieten hebben, het zijn eerder specifieke scènes of stukken muziek die hen bijblijven. De apotheose in *Haar leven, haar doden*, het heien in *Straat*, de handen uit *Hiroshima mon amour*, Hamlet in de regen in het zwembad, de parachute in *Ziek van Liefde*. Of zoals Jaap de Weijer zegt: ‘Je hebt wel eens dat je achteraf iets hoort en denkt: hoe hebben we dat nou kunnen doen? Waar slaat dat op?’ ‘Of je denkt juist: mooi zeg!’, vult Martin Vonk hem maar weer eens aan. ◀

Actuele producties met muziek van Het Paleis van Boem zijn De Tijd Voorbij (DeLaMar Producties) en de speelfilm Hoe Duur Was De Suiker?